

In memoriam

IVAN BRABEC

6. XII 1907 — 1. II 1985.

U Zagrebu je 1. februara 1985. preminuo umirovljeni profesor Pedagoške akademije dr Ivan Brabec, u 78. godini života. Po djelima i radovima koje nam je ostavio, po mirnoj naravi i načinu života pok. Ivan Brabec ostat će nam u sjećanju kao plodan, radišan i skroman profesor i pedagog. I njegove životne postaje i putanje prave su profesorske za svoje vrijeme, sa seljenjima »po potrebi službe« i mijenjanjima sredine. Rođen je u Bekesczabi u Mađarskoj, po zakonitostima i slučajnostima zavičaja činovničke i vojničke djece. Odrastao je, školovao se i maturirao u Tuzli, a poslije studija slavistike i njemačkog jezika u Zagrebu službovao je u Gospiću, Sisku, Rumi, Sremskoj Mitrovici, Zadru i Zagrebu.

Ivan Brabec je pripadao generaciji koja je imala prilike da glas svoje savjesti otjelovi u svestranom društvenom djelanju. U Sisku je prije rata pristupio Komunističkoj partiji, pa se njegov život odvija u znaku toga opredjeljenja: ilegalni rad, revolucija, obnova. To za Brabeca najizraavnije znači rad u Agitpropu 10. Zagrebačkog korpusa, rad u Povjereništvu za prosvjetu i kulturu ZAVNOH-a u Šibeniku i — za profesora neponovljiv i častan pothvat: obnova gimnazije u Zadru, porušenom, ali oslobođenom, u krilu Jugoslavije.

Od 1945. Zagreb je njegovo stalno mjesto boravka, iako mu rad ne poznaje stalnoga mjesta: njegova dijalektološka znatiželja vodi ga u istraživanje govora srpskohrvatskoga jezika u Jugoslaviji, Mađarskoj, Slovačkoj i Rumunjskoj (*Istraživanje govora u Srednjoj Bosni, Vlahijski govor, Govor Virovitice, Sjeveroistočni akavci, Govor podunavskih Hrvata u Austriji* itd.). Dijalektološki radovi objavljeni su mu najvećim dijelom u Ljetopisu JAZU.

I. Brabec odazivao se i na to da jezičnim savjetništvom daje svoj prilog kulturi književnog jezika i njegovih ovdje trajnih ondje privremenih nevolja i neprilika. Jezične savjete pisao je aktualno, požrtvovno i odgovorno, ali u metodi nije ni on prednjačio vremenu i navikama,

pa je i on precjenjivao u kulturi jezika izbor riječi u odnosu na rečenicu, frazu i stil. Otuda slabija otpornost na porijeklo riječi kao odlučan kriterij za procjenu njene funkcije i mjesta u književnom jeziku. Njegova knjiga *Sto jezičnih savjeta*, Zagreb 1982, ostat će historičaru kao dokaz kako smo se pouzdavali u palijativu jezičnog savjeta u vrijeme kad savjetništvo u književnom jeziku očito više nije dovoljno za njegovu daljnju izgradnju. Ostat će zapisano čime smo se mučili i kako smo se htjeli mučiti, ali i mnogo praktična i korisna za onoga kome je savjet potreban, u stanju kakvo jest.

Kad je razrješavao neka pitanja na teorijsko-metodološkoj razini — to su bile rjeđe prilike — Brabec je, u skladu sa svojom nenametljivom prirodom, imao manje upornosti u riječi da istjera svoje ideje nego snage u intuiciji i znanju da ih postavi. Tako su mu neki stavovi došli do onoliko priznanja koliko im on sam nije priskrbio, prekasno za potpun praktički utjecaj, kad se on sam posvetio drugim brigama.

U opusu Ivana Brabeca posebno mjesto zauzima njegova *Gramatika hrvatskoga ili srpskog jezika* (s M. Hrastom i S. Živkovićem). Kao gramatika za više razrede gimnazije doživjela je devet izdanja. Ova gramatika budi nostalgiju i ujedno potrebu da se racionalno pomisli na vremena kad su se iskusni gimnazijski profesori još usuđivali i smatrali se pozvanima da pišu udžbenike za omladinu s kojom rade. Tu su se sretno stekli stručnost, pedagoško iskustvo i osjećaj za realnu primjenu i svrhu knjige iz koje se obrazuje. Ta je gramatika uzor preglednosti, razumljivosti i pristupačnosti, posebno u sintaksi rečenice. Iako nije napisana kao univerzitetski udžbenik, njome se služe studenti raznih profila studija, kojima je ona provjeren prijatelj za prvu informaciju, za pregledno podsjećanje za ono što se nije prije stiglo naučiti i kao sigurna stepenica od koje neki žele naviše, ali mimo koju nije moguće. Ta je gramatika najmarkantnije djelo I. Brabeca, pisca udžbenika, dijalektologa, jezičnog savjetnika i pedagoga, pa i da je napisao samo nju, opet bi to dostajalo da mu sačuva zasluženu uspomenu među srbokroatistima, kolegama, studentima i učenicima.

Bibliografija njegovih radova (do 1971) objavljena je u Spomenici Pedagoške akademije u Zagrebu.

Vladimir Anić